

DEN SIDSTE ARISTOKRAT VERDSLIG VÆKKELSE AF HIN ENKELTE. EN FINURLIG OG UNDVIGENDE IRONI. EN LÆRER, DER IKKE SER NED PÅ SINE STUDERENDE, MENS DE TIL GENGÆLD SER OP TIL HAM. DET ER GRUNDPILLERNE I LEKTOR HANS HAUGES PÆDAGOGISKE FILOSOFI – SET I BAKSPEJLET. SELVOM HAN HAR UNDERVIST PÅ AARHUS UNIVERSITET I MANGE ÅR, ER DET FØRST FOR NYLIG, HAN ER BEGYNDT AT TÆNKE OVER SIN PÆDAGOGIK. IKKE FORDI HAN ER BLEVET PÆDAGOGISK VAKT – MEN FORDI DET IKKE LÆNGERE ER MULIGT AT PRAKTISERE DEN.

* Det er ikke mange år siden, at lærerne på universitetet var aristokrater, der nød det privilegium at være hævet over folkets dom. De kunne komme og gå frit, og de kunne forske og undervise i, hvad de ville, og på den måde, det nu passede dem - mens borgerne i det samfund, der omgav dem, arbejdede fra 9 til 5 og var nødt til at tænke i kunder og afsætning.

I dag skal de bedømmes af både deres studerende og deres kolleger. Det hedder hhv. evaluering og kollegial supervision. De skal møde på arbejde som alle andre, deres undervisning er forbrugerstyret, og deres tanker skal omsættes til fakturaer. Universitetet er blevet borgerligt.

Hans Hauge, lektor på Nordisk Institut ved Aarhus Universitet, er en af de sidste aristokrater. Hvordan ser det borgerlige universitet ud fra hans skrivebord? Hvordan er det at miste sine adelige privilegier? Og hvori består hans pædagogik?

Han siger ja, da jeg ringer for at aftale et interview – ”men jeg forbereder ikke noget, og jeg tænker ikke nogen tanker i forvejen”, lyder det i telefonen.

Da jeg møder op på hans kontor, er der ingen spor af Hans Hauge. Det viser sig, at han troede, det først var dagen efter, men han har ikke andre aftaler den dag, så vi kan holde planen alligevel. Da han vil tjekke sin kalender, er det ikke Outlook, men sin lommebog, han slår op i.

”Jeg har ingenting skrevet op, så det er jo ikke så sært”, siger han.

Hvorom alting er, er han klar til at fortælle om sin pædagogiske filosofi. Den er meget enkel.

”Jeg har aldrig tænkt ret meget over, hvordan jeg underviser. Jeg har bare gjort det. Men når man konfronteres med de nye pædagogiske strømninger på universitetet, bliver man nødt til at reflektere over, hvad det er, man så faktisk har gjort”, siger Hans Hauge.

Enmandshær mod evaluering

Hans Hauge skrev i 1992 doktordisputats om K.E. Løgstrup, der er den ene grundpille i hans pædagogiske filosofi.

”Ifølge Løgstrup må læreren ikke se ned på de studerende. Han skal betragte dem som ligemænd - men det går ikke, hvis de omvendt opfatter ham som deres ligemand. De skal se op til ham. Men i dag er asymmetrien i det specielle forhold mellem studerende og lærer gået tabt og erstattet af en lighedstanke, fordi de studerende evaluerer mig i undervisningen, og jeg evaluerer dem til eksamen. Uanset hvor meget man er modstander af evaluering - og det er der mange, der er - er den kommet for at blive, og det betyder, at man ikke længere kan praktisere den løgstrupske pædagogik”, siger han.

En lille gruppe lærere ved Aarhus Universitet – herunder Hans Hauge - strittede i starten imod og fik lov at slippe for evaluering. Men den ene efter den anden gik på pension. Til sidst var han en enmandshær, der endte med at overgive sig. Han lader sig nu som alle andre evaluere to gange per semester.

”De studerende er ikke særligt interesserede i det, og jeg efterlyser empirisk belæg for, at det forbedrer undervisningen. Ligger der et skrift et sted, der dokumenterer det? Jeg har ikke kunnet opspore det, og jeg mener ikke det har forbedret undervisningen – ikke min i hvert fald!”, siger Hans Hauge.

Evaluering er i bedste fald spild af tid, mener han. Og det er en måde, hvorpå ledelsen kan kontrollere sine medarbejdere. Men det alvorligste problem er, at det ødelægger forholdet mellem lærer og studerende.

”Jeg har som regel et godt og personligt forhold til mine studerende – vi drikker kaffe sammen og går ud og spiser. Men så går det jo galt, når de skal evaluere mig anonymt. Evaluering opelsker en klagekultur og gør de studerende til forbrugere, der køber en vare hos mig. Hvis jeg for eksempel har måttet aflyse en time, kan de finde på at sige: ”Du skylder en gang!”. Som i en anden købmandsbutik, hvor regnskabet skal stemme til sidst,” siger Hans Hauge.

Undervisning som vækkelse

Den anden grundpille i sin pædagogik kalder Hans Hauge ”en form for pietistisk pædagogik”, inspireret af den tyske filosof og pædagog Otto Friedrich Bollnow. Her er undervisningens mål ikke kompetencer af den ene eller anden art – men verdslig vækkelse.

”Man kan sammenligne det med en menighed, hvor der måske er et par stykker, der finder Jesus. Tilsvarende er der på et hold med 25 studerende måske fem eller seks, der ser lyset. Det er dem, man har vakt. Det lykkes sjældent at omvende alle. De fleste kommer bare igennem. Det er naturligvis en eksklusiv pædagogik, men det er først noget, jeg har opdaget bagefter”, siger han.

Men heller ikke denne pietistiske metode står længere til rådighed. På det moderne masseuniversitet kommer de målrettede kompetencer, evaluering og STÅ-produktion i vejen for vækkelsen af hin enkelte. Man skal have så mange som muligt med, pointerer Hans Hauge.

Fra professorvælde til studentervælde

Ifølge Hans Hauge bliver der i stigende grad lagt vægt på at gøre undervisningen underholdende, spændende og nutidig. Sammen med sine kolleger er han ved at udvikle et fælleshumanistisk fag og har af ledelsen fået at vide, at det skal være ’trendy’.

”Hvis der kun skal undervises i ’trendy’ emner, er professorvældet fra før 1968 i praksis afløst af studentervælde. Når de studerende har så stor indflydelse på, hvad der skal undervises i, og vi samtidig ønsker, at undervisningen skal være forskningsbaseret, så bestemmer de jo reelt også, hvad der skal forskes i. Jeg kan for eksempel ikke forske i Grundtvigs salmer, selvom Helge Sander synes, vi skal satse mere på de store nationale kulturpersonligheder. Undervisningen bliver forbrugerstyret. Man kan ikke længere udbyde det, man forsker i, men man kan udbyde det, der er populært – medier og film - og så give sig til at forske i begivenhedskultur og oplevelsesøkonomi. Eller også sker der det, at folk reelt forsker i noget andet end det, de underviser i”, siger Hans Hauge.

Takket være eksamen kan man dog stadig overraske de studerende med tekster, de aldrig ville have læst frivilligt.

”Jeg har undervist i svensk og norsk med et pensum, som de studerende i dag stort set er uinteresserede i. Når vi så kommer til Henrik Ibsen, bliver de overraskede – de synes, det er dødspændende. Men det lader sig kun gøre, fordi vi har mundtlig eksamen. Ibsen er ikke ’trendy”, siger Hans Hauge.

Polemisk og aktualiserende

Hans Hauge tilhører en generation af universitetslærere, der både har oplevet ånden fra 1968, universitetsreformen fra 2002 og ’fra tanke til faktura’-handlingsplanen fra 2003. Han mener, det nye universitet er præget af konsensus og kollektivitet.

”MAN KAN SAMMENLIGNE DET MED EN MENIGHED, HVOR DER MÅSKE ER ET PAR STYKKER, DER FINDER JESUS. TILSVARENDE ER DER PÅ ET HOLD MED 25 STUDERENDE MÅSKE FEM ELLER SEKS, DER SER LYSET. DET ER DEM, MAN HAR VAKT.

”Der sker en afindividualisering af forskningen i disse år. Også på humaniora og indenfor den pædagogiske forskning, der mere og mere bliver organiseret efter naturvidenskabeligt forbillede. Jeg har fået en artikel tilbage i hovedet med den begrundelse, at den var ’polemisk og aktualiserende’. Det fjernede jeg og satte nogle flere fodnoter ind i stedet. Så ville tidsskriftet godt tage den”, siger Hans Hauge.

I dag skal man forske i flok og gå med på de satsningsområder, der udpeges centralt. Den privatpraktiserende forsker, der før var idealet, forsvinder. Til gengæld får vi fællesforskning baseret på konsensus om mål og metode.

”Det hele bliver homogent og meget kedeligt. Jeg siger ikke, det var bedre i gamle dage, men den nye konsensus er så stærk, at universitetet er ophørt med at være kritisk og ikke længere leverer alternativer. Som Lyotard, en af mine gamle helte, sagde: ’Konsensus er terror’”, siger Hans Hauge.

Tabet af privilegier

Det er ikke mere end 10-15 år siden, universitetet var et ”tankens slot” – et enevældigt, aristokratisk residuum, omgivet af et borgerligt samfund, der bygger på demokrati, lighed og arbejde.

Med ’fra tanke til faktura’-doktrinen er universitetet blevet borgerligt – først og fremmest i kraft af de forestillinger om kommercielt potentiale, der styrer det. Nu skal der planlægges, arbejdes og præsteres, og der skal måles og tælles. Alt imens nyttetænkningen indtager universitetet, prøver de sidste aristokrater at vænne sig til et liv uden de privilegier, der altid har været deres adelsmærke.

”Nu skal vi gå på arbejde og møde kl. 9. Før arbejdede man ikke, men var fri forsker – det er forbi. Det er jo trist at være adelsmand og miste sine privilegier, men det skal vi indstille os på”, siger Hans Hauge

Men de fleste mener vel i dag, at adelens privilegier var ufortjente og uretfærdige?

”Ja, men det var de også. Mine børn kunne ikke forstå det og spurgte nogle gange: har du et arbejde? Når jeg svarede, ja, det har jeg, så spurgte de: Men hvorfor skal du så ikke af sted? I dag er det at være universitetsansat blevet et job på lige fod med alle andre. Universitetet er ikke længere elitært, men er affortryllet med sine university colleges og universitetsskoler og drives i stedet efter rationelle principper og markedslogik”, siger Hans Hauge.

Hans Hauge er realist – men med et vist vemod.

”Noget går tabt. Der var noget fascinerende ved aristokratiet, slottene for eksempel. Men nu forsvinder ’Tankens slot’ og bliver i stedet en skole, hvor man skal holde orden på studenterne og sørge for, at de kommer til timerne. Jeg har hørt om mødre, der ringer, når deres børn har fået en karakter, der ikke er god nok”, siger Hans Hauge.

Djævelens advokat

Når man hører Hans Hauge holde foredrag eller læser hans bøger, kan man ikke undgå at bemærke hans særlige stil og argumentationsform. Den er finurlig. Man kunne også kalde den drilsk, ironisk og undvigende. Han spiller gængse udlægninger af tingene ud mod hinanden og dyrker paradokset som retorisk figur. Hvad pokker mon manden selv mener?

”Det spørger mine studerende altid om. De kan aldrig finde ud af, hvad jeg mener. De får det heller ikke at vide. Jeg vil ikke afsløre det, og de er formentlig dybt mystificerede. Jeg synes, jeg har opnået noget, når de ikke kan placere mig”, siger han.

Men hvad er det, han har opnået? Er der et pædagogisk rationale i denne metode? Eller er hemmelighedskræmmeriet en del af hans aristokratiske positur?

”Det ved jeg ikke. Der skal være noget, de ikke kan finde ud af. Og jeg har jo i hvert fald ikke påduttet dem noget bestemt, så det er i og for sig en form for neutralitet. Jeg spiller altid djævelens advokat. Hvis de angriber Darwin, så forsvarer jeg ham – men hvis de forsvare ham, så angriber jeg ham. Jeg vil også til enhver tid forsvare Freud og Marx til sidste blodsdråbe – med mindre de selv kommer og forsvare dem”, siger Hans Hauge.

Jeg spørger, om det er meningen, han vil lære de studerende at tænke selv ved at spille djævelens advokat.

”Ja, tror du ikke? ”, spørger Hans Hauge.

Af Carsten Henriksen
cahe@dpu.dk

HANS HAUGE

Hans Hauge er dr.phil. og lektor på Nordisk Institut ved Aarhus Universitet. Tidligere har han været lektor på Afdeling for Engelsk på Institut for Sprog, Litteratur og Kultur samme sted. Dengang hed det dog Institut for Engelsk Filologi.

<http://person.au.dk/norhh@hum>